

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

การส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกรในอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน

Extension of Parachute Rice Production of Farmers in Bo Kluea District, Nan Province

พิทักษ์ สันใจ (Phithak Sunjai)¹ นาริรัตน์ สี่ระสาร (Nareerut Seerasarn)²บำเพ็ญ เขียวหวาน (Bumpen Keowan)³

บทคัดย่อ

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร 3) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร 4) ความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร ประชากรที่ศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวแบบนาโยนในอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร ของกรมส่งเสริมการเกษตร ปีการเพาะปลูก ปี 2562/63 จำนวน 227 ราย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโรยามาเน่ ยอมให้ความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 145 ราย โดยวิธีสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการจัดอันดับ ผลการวิจัย พบว่า (1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 56.05 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประสบการณ์ในการผลิตข้าวนาโยน เฉลี่ย 3.73 ปี จำนวนแรงงานเฉลี่ย 23.58 คน และรายได้เฉลี่ย 8,377.90 บาทต่อไร่ (2) สภาพการผลิตเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ใช้พันธุ์ข้าวสันป่าตอง 1 อัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ 6-10 กิโลกรัมต่อไร่ (3) เกษตรกรส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับมากที่สุดในระดับด้านการเตรียมแปลง เตรียมเมล็ดพันธุ์ และเตรียมกล้าพันธุ์ (4) เกษตรกรต้องการได้รับการส่งเสริมเรื่องการลดต้นทุนการผลิตข้าว การเพิ่มผลผลิตข้าว และการจัดการโรคและแมลง (5) เกษตรกรมีปัญหาในเรื่องขาดการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานของรัฐ โดยมีข้อเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ติดตามและให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง และสนับสนุนวัสดุและอุปกรณ์ทางการเกษตร

คำสำคัญ การส่งเสริม การผลิตข้าวนาโยน จังหวัดน่าน

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunjai_p@hotmail.com² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช seerasarn@hotmail.com³ รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช bumpen.keo@stou.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

Abstract

The purposes of this research were to study farmers in the following issues: (1) socio-economic condition, (2) parachute rice production condition, (3) knowledge of parachute rice production, (4) extension needs of parachute rice production, and (5) the problems and recommendation on parachute rice production. The population consisted of 227 parachute rice production farmers in Bo Kluea District, Nan Province who registered as economic crop producer with the Department of Agricultural Extension in the production year of 2019/20. The sample size of 145 persons was determined by using Taro Yamane with tolerance of 0.05 and simple random sampling method. The instrument for data collection was an interview. Statistics used included frequency, percentage, mean, standard deviation, and ranking. The results revealed the following: (1) most farmers were female with the average age of 56.05 years and finished primary school. The average experience in parachute rice production was 3.73 years. The average of workers was 23.58 persons and the average household income in agriculture was 8,377.90 baht. (2) Parachute rice production conditions of farmers exposed planting rice in lowland areas, also using the rice variety San Pa Tong 1, and seed rate used 6-10 kg per rai. (3) Most farmers had knowledge of parachute rice production in accordance with the preparation of the plot, the seeds, and seedlings at the highest level. (4) Extension needs of these farmers were to provide knowledge to reduce the cost of rice production, increase rice yield, disease and insect management. (5) Farmers faced with the problems, lacking inputs support from government agencies, and had recommendation that the officers should follow and make suggestions continuously, and support agricultural materials and equipment.

Keywords: Extension, Parachute rice production, Nan Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

บทนำ

ข้าวเป็นพืชที่สำคัญและมีความสัมพันธ์กับความเป็นอยู่ของคนไทย คนไทยนิยมบริโภคข้าวเป็นหลัก และการเพาะปลูกข้าวสามารถสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรที่ปลูกข้าวได้มากกว่า 163,130 ล้านบาท ประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 60 ล้านไร่ มีผลผลิตประมาณ 25 ล้านตันต่อปี (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) ประเทศไทยเพาะปลูกข้าวจำนวน 59,980 ล้านไร่ ปี 2561 ประเทศไทยส่งออกข้าว 11.13 ล้านตัน เพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี 2560 ปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 17.25 ของการบริโภคข้าวทั่วโลก (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562)

พื้นที่จังหวัดน่าน มีพื้นที่ปลูกข้าวทั้งหมด 2.76 แสนไร่ มีผลผลิตประมาณ 1.41 แสนตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูง มีที่ราบและที่เชิงเขาเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยและทำการเกษตรประมาณร้อยละ 30 จากสภาพพื้นที่เป็นภูเขามีความลาดชันตาม บริเวณไหล่เขาและมีที่ราบปะปนอยู่บ้าง ทำให้การเพาะปลูกข้าวมีอยู่ในพื้นที่จำกัด

พื้นที่อำเภอบ่อเกลือ ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 พื้นที่เพาะปลูกอยู่ในเขตไม่เหมาะสม (S3 ,N) ตามประกาศเขตความเหมาะสมสำหรับการปลูกพืช ซึ่งพื้นที่เพียงร้อยละ 10 ที่เหลือเหมาะกับการปลูกพืชโดยเฉพาะข้าว จำนวน 2.4 หมื่นไร่ มีการผลิตข้าวประมาณ 8.5 พันตัน (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2562) เกษตรกรในอำเภอบ่อเกลือมีการผลิตข้าวนาโยน ตั้งแต่ปี 2558 การผลิตข้าวนาโยนในอำเภอบ่อเกลือยังไม่เป็นที่นิยม แต่เนื่องจากการผลิตข้าวนาโยนเหมาะสมกับพื้นที่บ่อเกลือ เนื่องจากเป็นพื้นที่เนินเขา การวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกรในพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ในประเด็นต่างๆ ว่า สภาพการผลิตข้าวนาโยนเป็นอย่างไร ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกรเป็นอย่างไร ความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยน และเกษตรกรมีปัญหาและข้อเสนอแนะของการผลิตข้าวนาโยนอย่างไรบ้าง เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปปรับใช้ในการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยน และนำไปสู่การส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร 3) ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร 4) ความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร 5) ปัญหาและข้อเสนอแนะในการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาโยนในอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ในปีการเพาะปลูก ปี 2562/63 จำนวน 227 ราย ในพื้นที่ 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ่อเกลือใต้ และตำบลภูฟ้า ของอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane ที่ความคลาดเคลื่อนได้ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 145 ราย สุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple random sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ทดสอบความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์กับประชากรที่ไม่ใช่ประชากรเป้าหมายจำนวน 30 ราย ได้ค่าความเที่ยงของระดับความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร เท่ากับ 0.906 ระดับปัญหาในการผลิตข้าวนาโยน เท่ากับ 0.942 และระดับข้อเสนอแนะในการผลิตข้าวนาโยน มีเท่ากับ 0.898 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ โดย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

กำหนดเกณฑ์ในการให้ความหมายค่าน้ำหนักเฉลี่ย ดังนี้ $1.00 - 1.80 =$ น้อยที่สุด $1.81 - 2.60 =$ น้อย $2.61 - 3.40 =$ ปานกลาง $3.41 - 4.20 =$ มาก $4.21 - 5.00 =$ มากที่สุด

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาโยน

1.1 สภาพทางสังคมของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาโยน พบว่า เกษตรกรร้อยละ 64.1 เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 56.05 ปี ร้อยละ 43.4 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวนาโยนเฉลี่ย 3.73 ปี มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวทั่วไปเฉลี่ย 22.20 ปี

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาโยน พบว่า เกษตรกรส่วนมากใช้เงินทุนของตนเองในการผลิตข้าวนาโยน ขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 4.56 ไร่ โดยมีพื้นที่เป็นของตนเองเฉลี่ย 4.06 ไร่ เช่าพื้นที่เฉลี่ย 0.51 ไร่ มีขนาดของพื้นที่ในการผลิตข้าวเฉลี่ย 4.50 ไร่ มีแรงงานที่ใช้ในการผลิตข้าวนาโยนเฉลี่ย 23.58 คน รายได้จากการผลิตข้าวนาโยนเฉลี่ย 8,377.90 บาทต่อไร่ รายได้จากการผลิตข้าวทั่วไปเฉลี่ย 4,503.10 บาทต่อไร่ ใช้ต้นทุนการผลิตข้าวนาโยนเฉลี่ย 2,598.50 บาทต่อไร่ ต้นทุนการผลิตข้าวทั่วไปเฉลี่ย 3,612.80 บาทต่อไร่ ได้ผลผลิตข้าวนาโยนเฉลี่ย 551.7 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตข้าวทั่วไปเฉลี่ย 418.01 กิโลกรัมต่อไร่

2. สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร

เกษตรกร ร้อยละ 95.2 ใช้แหล่งน้ำนอกเขตชลประทานในการผลิตข้าวนาโยน ร้อยละ 55.9 มีสภาพพื้นที่ในการผลิตข้าวนาโยนเป็นพื้นที่ราบลุ่ม เกษตรกร ร้อยละ 82.8 ใช้พันธุ์ข้าวสันป่าตอง 1 ในการผลิตข้าวนาโยน โดยเกษตรกร ร้อยละ 54.5 ใช้อัตราเมล็ดพันธุ์ 6-10 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรส่วนใหญ่มีความต้องการที่มีลักษณะแตกกอได้ดีและให้ผลผลิตสูง ส่วนใหญ่จำนวน ร้อยละ 86.9 เก็บเมล็ดพันธุ์ไว้เอง เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีเครื่องจักรกลและอุปกรณ์การเกษตรที่เป็นของตนเอง มีการเก็บตัวอย่างดินไปวิเคราะห์ เกษตรกรร้อยละ 55.9 ปรับปรุงบำรุงดินโดยการปลูกพืชปุ๋ยสด และส่วนใหญ่กำจัดวัชพืชโดยการไถและไถพรวน ไถเตรียมดินโดย ไถตะ 1 ครั้ง ไถคราด 1 ครั้ง ส่วนการเตรียมเมล็ดพันธุ์ เกษตรกร ร้อยละ 92.4 เลือกเมล็ดพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง สำหรับการดูแลรักษา ส่วนใหญ่ใส่ปุ๋ยเคมี และมีการพ่นสารควบคุมวัชพืชตามคำแนะนำ โดย ร้อยละ ร้อยละ 82.1 ไม่มีการฉีดพ่นสารควบคุมวัชพืช ส่วนการป้องกันกำจัดวัชพืช จะใช้แรงงานคนอย่างเดียว และร้อยละ 97.9 การเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวโดยใช้แรงงานคน ระยะเวลาเก็บเกี่ยว อายุ 120 วัน และมีการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวโดยเก็บไว้ในยุ้งฉาง

3. ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร

จากการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการการผลิตข้าวนาโยน พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาโยน ตอบคำถามได้ถูกต้องมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การเตรียมแปลง (ร้อยละ 93.8) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ (ร้อยละ 91.9) และการเตรียมกล้าพันธุ์ (ร้อยละ 90.2) ส่วนข้อที่เกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาโยนในพื้นที่อำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ตอบผิดมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การโยนกล้า (ร้อยละ 65.0) การดูแลรักษา (ร้อยละ 82.9) และการเก็บเกี่ยวผลผลิต (ร้อยละ 86.2) ตามลำดับ

4. ความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร

4.1 ด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาโยน ภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการการส่งเสริมในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การทำนาแบบวิธีโยนกล้าได้ผลผลิตสูงและผลผลิตมีคุณภาพ (2) การทำนาโยนจะช่วยให้ต้นข้าวแข็งแรงต้านทานต่อ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

โรคพืชและแมลงศัตรูพืชระบาด (3) การทำนาโยนช่วยป้องกันปัญหาการเกิดข้าววัชพืชและการระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลได้

4.2 ด้านวิธีการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยน

4.2.1 การส่งเสริมแบบบุคคล พบว่าเกษตรกรมีความต้องการด้านวิธีการส่งเสริมแบบบุคคลในระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ (1) นักวิชาการส่งเสริมการเกษตร (2) เจ้าหน้าที่กรมการข้าว (3) ญาติ พี่น้อง เพื่อนเกษตรกร (4) อาสาสมัครเกษตรกร และเกษตรกรที่มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง อีก 4 ประเด็น ได้แก่ (1) ผู้นำท้องถิ่น (2) เจ้าหน้าที่ อบต./เทศบาล (3) โทรศัพท์ (4) อินเทอร์เน็ต ตามลำดับ

4.2.2 การส่งเสริมแบบกลุ่ม พบว่าภาพรวมเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบกลุ่มอยู่ในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ (1) การฝึกอบรม (2) การดูงาน (3) การประชุม ส่วนเกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง มี 1 ประเด็น คือ การสัมมนา

4.2.3 การส่งเสริมแบบมวลชน พบว่าเกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนในระดับมาก 1 ประเด็น คือ โทรทัศน์ และเกษตรกรที่มีความต้องการในระดับปานกลาง มี 3 ประเด็น ได้แก่ (1) วิทยู (2) หนังสือ (3) หนังสือพิมพ์ และอีก 1 ประเด็น เกษตรกรมีความต้องการในระดับน้อย คือ วารสาร

4.3 ด้านการสนับสนุน พบว่าเกษตรกรส่วนมากมีความต้องการการสนับสนุนในระดับมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ (1) ภาครัฐควรมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตตรงตามความต้องการของเกษตรกร (2) ควรมีการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการปลูกข้าวนาโยนให้แก่เกษตรกร และเกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก 1 ประเด็น คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน เช่น กรมการข้าว กรมวิชาการเกษตร ควรมีแปลงสาธิตการทำนาโยน เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่เกษตรกร

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

5.1 การศึกษาปัญหาของเกษตรกรในการผลิตข้าวนาโยน พบว่า โดยภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาในการผลิตข้าวนาโยนอยู่ในระดับปานกลาง ดังนี้

5.1.1 ปัญหาด้านวิธีการส่งเสริม พบว่าภาพรวมเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง 6 ประเด็น ได้แก่ (1) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว (2) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าวนาโยน (3) การดูแลรักษาแปลงปลูกข้าวนาโยน (4) การเก็บเกี่ยวข้าวนาโยน (5) การเตรียมกล้าพันธุ์ข้าวนาโยน (6) การเตรียมแปลงปลูกข้าวนาโยน

5.1.2 ปัญหาด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาโยน พบว่าเกษตรกรมีปัญหา โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 6 ประเด็น ได้แก่ (1) ปัญหาด้านการเตรียมกล้าพันธุ์ข้าว (2) การเตรียมเมล็ดพันธุ์ข้าว (3) การเตรียมแปลง (4) การโยนกล้าพันธุ์ (5) ปัญหาด้านการดูแลรักษา (6) ปัญหาด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว

5.1.3 ปัญหาด้านการสนับสนุนการผลิตข้าวนาโยน พบว่าเกษตรกรมีปัญหาอยู่ในระดับมาก 2 ประเด็น ได้แก่ (1) ปัญหาด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานรัฐ (2) ปัญหาด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และเกษตรกรมีปัญหาในระดับปานกลางอยู่ 1 ประเด็น คือ การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

5.2 ข้อเสนอแนะในการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรมีข้อเสนอแนะในการผลิตข้าวนาโยนในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านวิธีการส่งเสริม 3 ประเด็น ได้แก่ การใช้ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน ด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าว และด้านการผลิตข้าวนาโยน ด้านเทคโนโลยีการผลิตข้าวนาโยน 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว และด้าน

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

การดูแลรักษาต้นข้าว และด้านการสนับสนุนการผลิตข้าวนาโยน 3 ประเด็น ได้แก่ ข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตจากหน่วยงานรัฐ ข้อเสนอแนะด้านแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และข้อเสนอแนะด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

5.3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ของเกษตรกร สรุปผลได้ดังนี้

5.3.1 ด้านเกษตรกร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 15.17 เสนอแนะเจ้าหน้าที่ควรมีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้ในการผลิตข้าวนาโยน รองลงมา ร้อยละ 13.79 ต้องการวัสดุและอุปกรณ์ในการผลิตข้าวนาโยน ร้อยละ 12.41 เสนอแนะควรมีการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนอย่างต่อเนื่อง

5.3.2 ด้านเจ้าหน้าที่ พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 28.96 เสนอแนะเจ้าหน้าที่ติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่องในการผลิตข้าวนาโยน รองลงมา ร้อยละ 20.00 ต้องการให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมให้ความรู้การผลิตสารชีวภัณฑ์ ร้อยละ 11.03 ให้เจ้าหน้าที่สนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวนาโยน และร้อยละ 3.44 ให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมด้านการแปรรูปผลผลิตข้าวนาโยน ตามลำดับ

5.3.3 ด้านหน่วยงานและองค์กร พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 26.20 เสนอแนะหน่วยงานสนับสนุนเครื่องจักรกลทางการเกษตรรองลงมา ร้อยละ 17.93 ให้หน่วยงานจัดศึกษาดูงานในการผลิตข้าวนาโยน ร้อยละ 14.48 ให้แนะนำการส่งเสริมการรวมกลุ่มการผลิตข้าวนาโยน และร้อยละ 11.72 ให้หน่วยงานสนับสนุนการก่อสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กพร้อมระบบส่งน้ำ ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกรในอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่านมี ประเด็นที่น่าสนใจ อภิปรายดังนี้

1. สภาพพื้นฐานทางสังคมและสภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาโยน

1.1 ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 56.05 ปี ซึ่งใกล้เคียงกับงานวิจัยของ ธราวิทย์ คำหล้า (2555, น. 40) พบว่าเกษตรกร มีอายุเฉลี่ย 52.87 ปี และร้อยละ 43.5 จบการศึกษาระดับประถมศึกษา แตกต่างกับงานวิจัยของ สังวาลย์ กันธิมา (2552, น.73) พบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 84.1 สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา เกษตรกรมีประสบการณ์ในการผลิตข้าวนาโยน เฉลี่ย 3.73 ปี ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยของ พิสิทธิ์ เข้มมี (2555, น.102) พบว่า เกษตรกรมีประสบการณ์เพียง 1 ปี

1.2 สภาพทางเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาโยน ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 93.1 ใช้แหล่งเงินทุนของตนเอง เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนและมีพื้นที่ทำกินน้อย เกษตรกรมีขนาดพื้นที่ถือครองและเป็นพื้นที่ของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย เสือสมา (2554, น.73) พบว่า เกษตรกรร้อยละ 94.7 มีที่ดินเป็นของตนเอง จึงทำให้เกษตรกรกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ ในการทำกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ของตนเอง แรงงานที่ใช้ในการผลิตข้าวช่วงลงแขก เฉลี่ย 14.45 คน เนื่องจากเกษตรกรนิยมลงแขกช่วยกันมากกว่าการจ้างแรงงาน รายได้จากการผลิตข้าวนาโยน เฉลี่ย 8,377.90 บาทต่อไร่ และรายได้จากการผลิตข้าวทั่วไปเฉลี่ย 4,503.10 บาทต่อไร่ เนื่องด้วยในอำเภอบ่อเกลือเป็นอำเภอที่มีลักษณะภูมิประเทศล้อมรอบด้วยภูเขา มีพื้นที่ผลิตข้าวและทำการเกษตรอย่างจำกัด

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

2. สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร

ผลการวิจัย พบว่า สภาพการผลิตข้าวนาโยน พื้นที่ปลูกมีในแหล่งน้ำอยู่นอกเขตชลประทาน เนื่องจากพื้นที่เพาะปลูกอยู่ติดกับพื้นที่ป่า สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบเชิงเขา ใช้พันธุ์ข้าวสันป่าตอง 1 โดยอัตราเมล็ดพันธุ์ 6-10 กิโลกรัมต่อไร่ เกษตรกรต้องการพันธุ์ข้าวที่แตกกอได้ดีและให้ผลผลิตสูง

อีกทั้งเกษตรกรมีการการเก็บตัวอย่างดินไปวิเคราะห์ เนื่องจากสภาพดินต้องมีความเหมาะสมในการผลิตข้าวนาโยน มีการปรับปรุงบำรุงดินโดยการปลูกพืชปุ๋ยสด และกำจัดวัชพืชโดยการไถและไถพรวน ส่วนการเตรียมเมล็ดพันธุ์เกษตรกรเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ให้ผลผลิตสูง และการดูแลรักษา โดยใช้ปุ๋ยเคมี ตามค่าวิเคราะห์ดิน การเก็บเกี่ยวผลผลิตข้าวใช้แรงงานคนอย่างเดียว เก็บเกี่ยวข้าวนาโยนเมื่อมีข้าวอายุ 120 วัน และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยเก็บไว้ในยุ้งฉางเนื่องจากช่วยลดความชื้นของเมล็ดข้าว และป้องกันการเข้าทำลายของสัตว์ศัตรูข้าว

3. ความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกรโดยภาพรวม เกษตรกรมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตข้าวนาโยนที่ตอบถูกมากที่สุด ประเด็นด้านการเตรียมแปลง เนื่องจากเกษตรกรมีความรู้ด้านการผลิตข้าวนาโยนและมีภูมิปัญญาดั้งเดิม ในการเตรียมดิน การไถคราด และไถพลิกหน้าดินก่อนการเพาะปลูกข้าวนาโยน ทำให้การผลิตข้าวนาโยนเป็นที่สนใจเพิ่มมากขึ้น 50 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่การทำนาโยนทั้งหมด และจากพื้นที่ที่ทำการวิจัยถูกขยายพื้นที่การทำนาโดยครอบคลุมทั้งหมดทุกตำบล

4. ความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกร

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรมีความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนในระดับมาก โดยเกษตรกรมีความต้องการด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น การสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารชีวภัณฑ์และวัสดุอุปกรณ์ เนื่องจากเกษตรกรมีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนปัจจัยในการผลิตข้าวนาโยนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งสนับสนุนด้านเทคโนโลยีการผลิตเพื่อเพิ่มผลผลิต และพัฒนาคุณภาพข้าวนาโยน และต้องการให้นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่องในการใช้เทคโนโลยีในการผลิตข้าวนาโยน และวิธีการทำนาโดยแบบถูกวิธี

5. ปัญหาและข้อเสนอแนะของเกษตรกร

5.1 ผลการวิจัยพบว่า ระดับปัญหาของเกษตรกรในการผลิตข้าวนาโยนภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากเกษตรกรต้องการให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนปัจจัยการผลิตข้าวนาโยน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรารีย์ ไตรสรณปัญญา (2556,น.77) ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรค คือ คน เงิน วัสดุ และการจัดการ ส่งผลต่อปัจจัยที่เป็นปัญหาอุปสรรค โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

5.2 ข้อเสนอแนะของเกษตรกรในการผลิตข้าวนาโยน ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรมีข้อเสนอแนะในการผลิตข้าวนาโยนในภาพรวมระดับมาก เนื่องจากเกษตรกรต้องการให้สนับสนุนการสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบผลสำเร็จในการผลิตข้าวนาโยน ซึ่งแตกต่างกับงานวิจัยเยาว์สุลักษณ์ บรรจมาตย์ (2556, น. 118) พบว่าเกษตรกร ขอให้รัฐบาลจัดตั้งกองทุนสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรและจัดหาตลาดในการรองรับผลผลิต ให้เจ้าหน้าที่จัดฝึกอบรมเพิ่มความรู้ ฝึกทักษะ เทคโนโลยีการเพิ่มผลผลิตต่อไร่และต้นทุนการผลิต ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกรในอำเภอบ่อเกลือ จังหวัดน่าน ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านเกษตรกร

ประสบการณ์ในการผลิตข้าวนาโยนของเกษตรกรมีค่าเฉลี่ย 3.73 ปี ดังนั้นเกษตรกรควรนำประสบการณ์ที่มีอยู่มาต่อยอดเพื่อพัฒนาองค์ความรู้และเทคนิคใหม่ๆ มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ และเหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ ควบคู่ไปกับเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาต่อไป

1.2 ด้านเจ้าหน้าที่

จากข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่เกษตรกรต้องการให้เจ้าหน้าที่ติดตามให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่องในการผลิตข้าวนาโยน ร้อยละ 28.96 ดังนั้นจึงต้องการเจ้าหน้าที่คอยติดตามให้คำแนะนำสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการส่งเสริมให้มีประสิทธิภาพ

1.3 ด้านหน่วยงานและองค์กร

ในประเด็นควรมีการถ่ายทอดความรู้ด้านเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เกี่ยวกับการปลูกข้าวนาโยนให้แก่เกษตรกร เกษตรกรมีความต้องการมากที่สุด ดังนั้นจึงควรมีส่งเสริมการรวมกลุ่มผลิตเมล็ดพันธุ์จำหน่าย และส่งเสริมการเพิ่มมูลค่าข้าวโดยการแปรรูปผลผลิตข้าวเพื่อสร้างรายได้

1.4 ด้านนโยบาย

ในประเด็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนควรมีแปลงสาธิตการผลิตข้าวนาโยน เพื่อเป็นทางเลือกให้แก่เกษตรกร เกษตรกรมีความต้องการในระดับมาก ดังนั้นจึงนำงานวิจัยสู่การปฏิบัติจริงในแปลงเกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรเกิดความมั่นใจและยอมรับการส่งเสริมการผลิตข้าวนาโยน เพื่อนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ และเป็นแบบอย่างให้แก่เกษตรกรรายอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง ตลอดจนใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาศึกษาเปรียบเทียบการผลิตข้าวนาโยนและนาทั่วไปของเกษตรกรพื้นที่อื่น

2.2 ต้นทุนในการผลิตหลัก ได้แก่ การไถเตรียมดิน เมล็ดพันธุ์ วัสดุเพาะกล้า และค่าเมล็ดข้าว ศึกษาศึกษาการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในชุมชนเพื่อเป็นแนวทางการลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวนาโยน

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). รายงานผลการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกข้าวนาปี ตามที่ดัดแปลง ปี 2562/63 .สืบค้นเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2562, จาก

http://farmer.doae.go.th/ecoplant/eco_report/report_fmddfbd_ap62/55/12/

สมพร อิศวิลานนท์ .(2563). มงอขนาดข้าวไทยสู่ตลาดการค้าโลก.สืบค้นเมื่อ 21 ธันวาคม 2563 จาก

http://www.ricethailand.go.th/web/images/brps_rd/seminar/11-09-62/1.market_world.pdf

เชาว์วัช หนูทอง .(2562). ประวัติความเป็นมาของนาโยน.สืบค้นเมื่อ 12 ธันวาคม 2562 จาก

<https://sites.google.com/site/61nayon2556/prawati-khwam-pen-ma-khxng-na-yon>

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 10

The 10th STOU National Research Conference

- เกษราภรณ์ เข้มขาว. (2557) . ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวของเกษตรกร อำเภอดอนมด
จังหวัดสระบุรี.(วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- พิสิทธิ์ เข้มมี .(2555). การยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาโยน : กรณีศึกษาเกษตรกรในอำเภอบางระกำ
จังหวัดพิษณุโลก. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- กู้เกียรติ สร้อยทอง. (2552). การส่งเสริมการเกษตรเพื่อพัฒนาการผลิตข้าว. สำนักส่งเสริมการผลิตข้าว กรมการข้าว.
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- สมเสก เนตรสว่าง. (2550). การยอมรับรูปแบบการทำนาปลอดสารพิษของชาวนาไทย : ศึกษาเฉพาะกรณีชาวนาหมู่ที่ 1
ตำบลบางใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ธนดล วงศ์มณีทิพย์. (ม.ป.ป.)...ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตรตำบลบ่อเกลือใต้ อำเภอบ่อเกลือ
จังหวัดน่าน. (แผ่นพับ). (ม.ป.ท.)

